

*L*IDOVI U MEĐIMURJU

Vladimir Kalšan

*L*IDOVI U MEĐIMURJU

Muzej Međimurja Čakovec
2006.

Sadržaj

<i>U</i> VOD	5
<i>K</i> ROZ POVIJEST	6
<i>S</i> INAGOGA I KOMPLEKS ŽIDOVSKJE OPĆINE U ČAKOVCU	16
<i>R</i> ABINI	20
<i>P</i> REDSJEDNICI ŽIDOVSKJE BOGOŠTOVNE OPĆINE	20
<i>G</i> ROBLJA	21
<i>Ž</i> IDOVSKA DRUŠTVA	23
<i>M</i> EDIMURSKI ŽIDOVI U II. SVJETSKOM RATU	26
<i>M</i> EDIMURSKI ŽIDOVI KOJI SU PREŽIVJELI HOLOKAUST	33
<i>Ž</i> IDOVI AKTIVNI SUDIONICI ANTIFAŠISTIČKOG POKRETA	36
<i>Ž</i> IDOVSKJE OBITELJI I OSOBE	38
<i>K</i> ATALOG	135
<i>L</i> ITERATURA	141
<i>O</i> STALI IZVORI	141
<i>K</i> RATICE	142

Izložbom pod naslovom "Židovi u Međimurju" Muzej Međimurja Čakovec nastoji međimursku i hrvatsku javnost upoznati s etničkom i religijskom zajednicom koja je ostavila izuzetno duboki trag u gospodarskom i društvenom životu Čakovca i Međimurja, a danas je posve neprimjetna. Židovi su se u Međimurje sustavno počeli doseljavati tek u drugoj polovini 18. stoljeća, kada je postalo jasno da će tadašnji feudalni gospodari, češki grofovi Althan, zauvijek napustiti naš kraj. Inače, u Županiji Zala, u svim dijelovima osim u Međimurju, bili su već početkom 18. stoljeća.

Židovska vjeroispovjedna općina Čakovec utemeljena je 1780. godine. Kroz čitavu povijest bila je to jedina međimurska Židovska vjeroispovjedna općina. Okupljala je međimurske Židove od Štrigove do Legrada. U Čakovcu je još 1834. godine započela gradnja kompleksa Židovske vjeroispovjedne općine. Dovršena je 1876. godine.

Židovi su se prvo bavili sitnom trgovinom i obrtom. Postupno su akumulirali kapital, širili posao i počeli sustavnije investirati. Dekompoziciju feudalnog sustava, liberalizaciju i postupnu izgradnju institucija građanskog društva znali su odlično iskoristiti. Oni su bili osnivači brojnih međimurskih štedionica. Sjedili su u njihovim upravama i nadzornim odborima. Usmjeravali su sredstva i poticali osnivanje industrijskih pogona, veletrgovina i eksploatacije prirodnih bogatstava Međimurja. Bili su cijenjeni građani, liječnici i odvjetnici, činovnici, obrtnici, trgovci i radnici. Bilo ih je bogatih i siromašnih, obrazovanih i neobrazovanih, društveno angažiranih i onih predanih samo svome poslu i obitelji. Bili su odlični sportaši – nogometaši, stolnotenisačice i stolnotenisači, tenisačice i tenisači, hazenašice, motoristi, skijaši i šahisti. Uživali su u koncertima i kazališnim predstavama te rado posjećivali čakovečka kina. Kao donatori ili kao amaterski glumci, pjevači, plesači ili redatelji kreirali su društveni život Čakovca, Preloga i Donja Dubrave. Njihove građanske kuće i vile dokaz su visoke razine kulture stanovanja.

U strašnim vremenima Drugog svjetskog rata, u holokaustu, nestao je najveći broj međimurskih Židova. Oni malobrojni koji su uspjeli preživjeti uglavnom su se odselili u Izrael.

Građa za izložbu je iz fundusa Muzeja Međimurja Čakovec, iz Državnog arhiva u Varaždinu, Arhivskog sabirnog centra u Štrigovi te Matičnog ureda Državne uprave u Međimurskoj županiji. Svoj su prilog dali i članovi Židovske općine Čakovec, potomci nekadašnjih međimurskih Židova i čakovečki građani.

Za popis židovskih obitelji i osoba korištene su i knjige rođenih, umrlih i vjenčanih Židovske vjeroispovjedne općine Čakovec, koje čuvaju Državni arhiv u Varaždinu i Matični ured u Čakovcu, te Knjiga stanovnika (zavičajnika) i Knjiga sjedala (stolica) čakovečke sinagoge. Međutim, korišteni su i brojni drugi dokumenti, te Victims list Jasenovac na internetu.

U Popisu osoba i obitelji htjeli smo registrirati što veći broj međimurskih Židova. U tom opsežnom poslu susretali smo se s brojnim problemima. Matične knjige koje smo koristili pisane su u vrijeme Habsburške Monarhije, Austro-Ugarske Monarhije, Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije, te u vrijeme mađarske okupacije Međimurja 1941 – 1945. Pisane su na različitim jezicima i različitim grafijama. Ujednačavanje židovskih imena i prezimena nije bio lagan posao.

U realizaciji izložbe imali smo veliku pomoć i suradnju Židovske općine Čakovec i Državnog arhiva u Varaždinu te Arhivskog sabirnog centra u Štrigovi.

Zahvaljujemo na financijskoj podršci Ministarstvu kulture Republike Hrvatske i Međimurskoj županiji.

Izdavač:

Muzej Međimurja Čakovec

Suizdavač:

Državni arhiv u Varaždinu

Za izdavača:

Mr. sc. Vladimir Kalšan

Za suizdavača:

Damir Hrelja

Autor izložbe i kataloga:

Vladimir Kalšan

Suradnice:

Ana Čurila
Jasna Požgan

Postava izložbe:

Ana Čurila
Vladimir Kalšan
Erika Nađ-Jerković

Kataloški podaci:

Ana Čurila
Vladimir Kalšan
Lidija Plavec-Butković
Jasna Požgan
Mira Wolf

Računalna obrada:

Ana Čurila
Siniša Novak

Lektura:

Drita Maroshi

Preparatorski zahvati:

Nikola Vukina

Fotografije:

Siniša Novak
Fotodokumentacija MMČ

Grafička priprema:

Tiskara Horvat Čakovec

Tisak:

Tiskarnica Ritonja, Čakovec

Naklada: 1000 komada

CIP - Katalogizacija u publikaciji
NACIONALNA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA

UDK 323.15(497.5-3
Međimurje=411.16)"17 / 20"(064)

KALŠAN, Vladimir
Židovi u Međimurju / <autor izložbe i
kataloga> Vladimir Kalšan ; <suradnice Ana
Čurila, Jasna Požgan ; fotografije Siniša
Novak>. - Čakovec : Muzej Međimurja, 2006.

Katalog izložbe. - Bibliografija.

ISBN 953-6896-12-7. -
ISBN 978-953-6896-12-5

I. Židovi -- Međimurje -- Povijest --
Katalog izložbe

Izložba je ostvarena potporom Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Međimurske županije